

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 4, 2020 | 30.04.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.4.74](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.74)

УДК 657.1

*В. Ю. Царук,
к. е. н., доцент кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна
ORCID ID: 0000-0002-5989-4243*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ В КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ

*V. Tsaruk
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting,
Economic and Legal Support for Agroindustrial Business,
Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine*

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF INTEGRATED REPORTING IN CORPORATE STRUCTURES

У статті обґрунтовано необхідність дослідження особливостей розкриття інтегрованої звітності в корпоративних структурах. Проаналізовано важливість інтегрованої звітності в розвитку системи корпоративної звітності. Виокремлено особливості формування інтегрованої звітності як засобу підвищення прозорості корпоративного управління. Виявлено взаємовплив системи корпоративного управління та інтегрованої звітності. Виділено основні наслідки впровадження інтегрованої звітності в загальну систему корпоративного звітування. Проаналізовано особливості історичного формування концепції інтегрованого звітування. Розкрито особливості процесу інституціоналізації інтегрованої звітності в світовому масштабі. Виділено відмінності традиційної корпоративної фінансової звітності від корпоративної інтегрованої звітності. Виділено концептуальні засади інтегрованої звітності в корпоративних структурах. Обґрунтовано спектр найбільш суттєвих переваг впровадження розроблених концептуальних засад інтегрованої звітності корпоративних формувань у практичну діяльність вітчизняних корпоративних структур.

The necessity to study the features of disclosure of integrated reporting in corporate structures has been grounded. The importance of integrated reporting in the development of corporate reporting system has been analyzed. The features of forming integrated reporting as a means of enhancing corporate governance transparency have been identified. The mutual influence of the corporate governance system and integrated reporting has been identified. The role of integrated reporting in improving of corporate decision-making models has been grounded (formation of new management structures, separation of new professions). The main consequences of the implementation of integrated reporting in the overall corporate reporting system have been highlighted. The peculiarities of the historical formation of the concept of integrated reporting have been analyzed. The features of the process of institutionalization of integrated reporting in the world have been

disclosed. The differences between traditional corporate financial reporting and corporate integrated reporting have been identified (basis of regulation; system of regulation; methodology; time; analytics; relevance of information; methodology; form of presentation; style of thinking; reporting indicators). The conceptual foundations of integrated reporting in corporate structures (accountability, transparency, value creation, stakeholder information needs, corporate accounting policy) have been disclosed. The main advantages of the developed conceptual principles of integrated reporting have been grounded (clear combination of corporate governance system and tools of additional disclosure of accounting information, increase of the level of accountability and transparency in corporate structures, better understanding of value creation processes, improvement of identification of risks and opportunities, improving the relationship between the chief officers and management of the corporate structure with its stakeholders, more active use of the concept of sustainable development in the corporate structure).

Ключові слова: *корпоративне управління; додаткове розкриття інформації; корпоративна звітність; інтегрована звітність.*

Keywords: *corporate governance; voluntary disclosure; corporate reporting; integrated reporting.*

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Розвиток глобального бізнес-середовища на початку XXI-го століття зумовив поступове формування нових вимог до інформації, яка оприлюднюється корпоративними структурами про їх діяльність, систему управління та показники, що відображають їх сталий розвиток та процеси створення вартості. У відповідь на це деякі корпоративні структури почали оприлюднювати інтегровані звіти у вигляді певного цілісного документу, що містить новий підхід до розкриття корпоративної інформації, необхідної внутрішнім та зовнішнім стейкхолдерам для прийняття рішень. Формування таких інтегрованих звітів на основі використання поширених провідних світових практик є одним із напрямів удосконалення додаткового розкриття облікової інформації в системі корпоративного управління. Інтегровану звітність на сьогодні можна розглядати як один із інструментів забезпечення прозорості корпоративного управління, що дозволяє:

- підвищити ефективність корпоративного управління за рахунок покращання підзвітності перед вищим керівництвом за допомогою деталізованої системи фінансових та нефінансових показників, сформованої в розрізі більш деталізованої класифікації капіталу корпоративної структури, а також за допомогою покращання корисності та узгодженості інформації в інтегрованих звітах;

- вирішити проблему достовірного і релевантного розкриття інформації про стійкість, стратегічні ініціативи, ефективність та ризики, які можуть виникати у корпоративній структурі в майбутньому, що дозволяє мінімізувати інформаційну асиметрію між менеджментом та зовнішніми стейкхолдерами, а також ефективно розподіляти капітал між галузями економіки та зменшити витрати на залучення додаткового капіталу;

- повернути довіру стейкхолдерів до того, що вище керівництво та менеджмент корпоративної структури діють не задля задоволення власних егоїстичних фінансових інтересів, а для задоволення інтересів всіх її стейкхолдерів та суспільства в цілому.

Враховуючи важливість інтегрованої звітності як засобу додаткового розкриття облікової інформації, що забезпечує необхідний рівень прозорості в корпоративних структурах, необхідним є формування її концептуальних засад.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питанням розвитку інтегрованої звітності як засобу додаткового розкриття облікової інформації присвячені праці К.В. Безверхого, Р. Ванга, О.В. Вакур, Дж. Глісон-Уайт, С.Ф. Голова, Р.Дж. Екклза, С. Ді Піази, Т.О. Завалій, М.В. Корягіна, Р.О. Костирка, В.М. Костюченко, М.П. Кржуса, Р.В. Кузіної, П.О. Куцика, С.Ф. Легенчука, Н.О. Лоханової, О.О. Нестеренко, І.Р. Поліщук, С.С. Сміта та ін.

Формулювання цілей статті. Основним завданням статті є формування концептуальних засад інтегрованої звітності в корпоративних структурах.

Викладення основного матеріалу дослідження. В інтегрованих звітах розкривається фінансова та нефінансова інформація про діяльність корпоративних структур, що дозволяє подолати існуючі обмеження облікової системи щодо грошової оцінки всіх використовуваних видів капіталу (людського, соціального, екологічного, природного тощо) та обмеження щодо неможливості розкриття в фінансовій звітності інформації перспективного і стратегічного спрямування для задоволення зростаючих потреб стейкхолдерів. Існування таких потреб у стейкхолдерів пов'язано з тим, що корпоративні структури на сьогодні розглядаються як основний каркас світової економічної системи, і їх роль є визначальною як в її функціонуванні, так і в подальшому функціонуванні планети в цілому. Ефективність функціонування корпоративних структур в

умовах глобальної економіки вимірюється не лише в економічному вимірі, а є більш широкою, оскільки їх вплив поширюється як на соціальне, так і на навколишнє середовище, що зумовлює необхідність відображення за допомогою додаткових форм розкриття інформації їх впливу на вирішення проблеми дефіциту ресурсів, зростання населення, соціально-екологічні проблеми тощо.

Як наслідок, в умовах сьогодення, що характеризуються до кінця неподоланими наслідками світової фінансової кризи, загостренням соціальних, екологічних та кліматичних проблем, особлива увага з боку інвесторів, позичальників та регуляторів на ринках капіталу звертається на діяльність корпоративних структур з позиції їх соціальної та екологічної відповідальності перед працівниками, суспільством, громадами тощо. Для забезпечення адекватного розуміння стейкхолдерами того, яким чином корпоративні структури здійснюють свою діяльність в контексті вищенаведених сфер відповідальності, необхідним є здійснення додаткового розкриття інформації в фінансовому та нефінансовому вигляді за допомогою спеціалізованих інтегрованих звітів. З іншого боку, розвиток ринків капіталу в умовах глобалізації економіки зумовив необхідність трансформації чинної моделі корпоративної звітності в напрямі її переорієнтації на формування такої інформації фінансового та нефінансового характеру, яка б забезпечувала розкриття всіх джерел корпоративної вартості на даний момент і на довгострокову перспективу, а також яка б дозволила ідентифікувати джерела процесу сталого створення вартості окремої компанії та в суспільстві в цілому.

Як відмічають з цього приводу Р. Екклз та Б. Спісхофер, критики сьогоденного капіталізму стверджують, що він занадто короткотерміновий і винагороджує компанії за створення негативних зовнішніх ефектів. Інтегрована звітність може зіграти важливу роль у зміні цього, оскільки вона зосереджена на суттєвих питаннях, які впливають на здатність компанії створювати цінність у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі [6]. Тому на сьогодні інтегрована звітність розглядається вченими та міжурядовими організаціями не лише як один з засобів удосконалення чинної системи бухгалтерського обліку, приведення її у відповідність до зростаючих вимог внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів, а взагалі як засіб трансформації чинного економічного укладу, який має через механізми підзвітності змусити корпоративні структури турбуватись не лише про власні фінансові результати, а функціонувати на засадах концепції сталого розвитку. В іншому випадку корпоративні структури втрачатимуть довіру стейкхолдерів, матимуть меншу підтримку з боку держави та суспільства, а також матимуть більші затрати на залучення додаткового капіталу у порівнянні з іншими корпоративними структурами, які використовують інтегровану звітність для підвищення корпоративної прозорості.

Про всезростаючу роль інтегрованої звітності в розвитку системи корпоративного управління в останні роки зазначає значна кількість вітчизняних та зарубіжних вчених в сфері бухгалтерського обліку, акцентуючи увагу на тому, що впровадження інтегрованої звітності в систему корпоративного звітування є об'єктивною необхідністю у відповідь на зміни вимог стейкхолдерів корпоративних структур, та одночасно є свідченням зміни чинної парадигми корпоративної звітності (О.В. Вакун [1, с. 52], М.В. Корягін, П.О. Куцик [4, с. 141], С.Ф. Легенчук та І.Р. Поліщук [11, с. 46] та ін.), оскільки такі звіти окрім фінансової компоненти також включають нефінансові показники про традиційні та нові процеси і об'єкти, що існують в діяльності корпоративних структур. На думку Дж. Глісон-Уайт впровадження інтегрованої звітності в практику корпоративних структур є прикладом революції в бухгалтерському обліку, оскільки зміни, які спричиняє її використання, є глибокими та далекосяжними. Вони перетворюють не тільки те, як працює світ, але й змінюють саму природу корпоративного капіталізму [9, с. 280]. Свідченням парадигмальних змін при переході від фінансової звітності до формування інтегрованої звітності, що є прикладом наукової революції в сфері бухгалтерського обліку, є не лише використання нефінансових показників у її складі, а цілісна трансформація підходу до розуміння сутності та підходів побудови корпоративної звітності (інтегроване мислення, елементи звітності, принципи побудови, вимірники, ціннісна та часова орієнтація, користувачі). Такі зміни передбачають необхідність трансформації теоретичних, методологічних та організаційних аспектів функціонування системи корпоративної звітності, що дозволить привести її у відповідність до вимог стейкхолдерів та забезпечити відповідність облікової теорії сучасному рівню розвитку корпоративного звітування.

Сучасні дослідники наголошують, що виникнення інтегрованої звітності, в першу чергу, пов'язано з поширенням стейкхолдерського підходу в корпоративному управлінні, коли потреби, запити та інтереси користувачів корпоративної звітності виявились визначальним фактором, яких зумовив необхідність проведення трансформації чинної системи корпоративної звітності. В той же час формування таких запитів, потреб та інтересів у стейкхолдерів відбулось в результаті зміни економічних умов функціонування корпоративних структур. Однак, на нашу думку, слід говорити не лише про односторонню роль системи корпоративного управління у виникненні та використанні інтегрованої звітності в корпоративних структурах, а про наявність взаємозв'язку, що характеризується існуванням взаємовпливу, коли виникнення інтегрованої звітності відбувається на основі висунення вимог з боку системи корпоративного управління та особливою функціонування її окремих елементів (рада директорів, ревізійна комісія, аудиторський комітет тощо), а з іншого боку, елементи останньої самі трансформуються під впливом появи нового (більш повного та розширеного) джерела інформації про її діяльність (рис. 1).

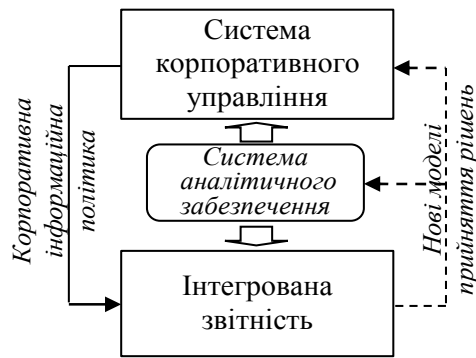

Рис. 1. Взаємовплив системи корпоративного управління та інтегрованої звітності

З одного боку, враховуючи те, що на рівні окремої системи корпоративного управління розробляється загальна інформаційна політика, яка базується на інформаційних потребах внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів, то структура інтегрованого звіту та його безпосереднє наповнення фінансовими та нефінансовими показниками залежатиме від рішень, прийнятих менеджерами корпоративної структури, що відповідають за реалізацію такої політики. Як зазначає з цього приводу І. Франчак, корпоративне управління є фундаментом, на якому будується ефективна інтегрована звітність [14, с. 124]. Подібної думки також дотримуються Р. Венг, Ш. Жоу та Т. Венг, відзначаючи, що аналіз механізмів корпоративного управління дозволяє пояснити відмінності, які виникають в процесі формування інтегрованих звітів, пояснити підвищення рівня довіри до інтегрованих звітів як елементів системи корпоративного управління. Зокрема, дослідивши інтегровані звіти, опубліковані між 2012 та 2015 р. компаніями, акції яких котируються на Йоханнесбургській фондовій біржі, було встановлено, що традиційні механізми управління, такі як правління та ревізійний комітет, позитивно пов'язані з якістю звітності <IR> та використанням механізмів підвищення довіри. Крім того, механізми корпоративного управління, орієнтовані на стійкість (тобто комітет з питань сталого розвитку та використання нефінансових показників ефективності у компенсаційних контрактах менеджерів), мають позитивний вплив як на якість <IR>, так і на ступінь та якість механізмів підвищення довіри до інтегрованих звітів [14, с. 1-2]. Таким чином, ефективно діюча система корпоративного управління є ключовим фактором в налагодженні дієвої системи інтегрованого звітування, що особливо проявляється в забезпеченні нагляду відповідними інституціями за процедурними аспектами формування та оприлюднення інтегрованої звітності.

З іншого боку інтегрована звітність є елементом обліково-аналітичного забезпечення системи корпоративного управління, з розвитком якої також мають бути належним чином удосконалені відповідні елементи останньої (система аналітичного забезпечення, система прийняття рішень). Саме тому важливим є забезпечення ефективної імплементації концепції інтегрованого звітування до складу системи корпоративного управління, оскільки формування нових інформаційних розрізів та інформаційних масивів потребує адаптації існуючих моделей прийняття рішень до них та розробки нових моделей, які враховуватимуть появу інформації про нові види капіталу, нові часові горизонти оприлюдненої інформації тощо. На підтвердження вищевказаної тези С.С. Сміт зазначає, що залучення зацікавлених сторін, корпоративне управління та інтегрована звітність революціонізують як організацію управління внутрішніми операціями, так і взаємодію організацій як із внутрішніми, так і з зовнішніми стейкхолдерами [13, с. 58]. Можна виділити наступні основні наслідки, які виникають в результаті впровадження інтегрованої звітності в загальну систему корпоративного звітування:

1) Формування нових елементів системи корпоративного управління, які забезпечуватимуть координацію та управління тими аспектами діяльності корпоративної структури (екологічна, соціальна, інноваційна, етична тощо), які розриваються в інтегрованій звітності, і є відмінними від фінансової звітності. Наприклад, протягом останнього десятиліття в багатьох корпоративних структурах з'являються комітети з корпоративної соціальної відповідальності (Corporate Social Responsibility Committee) або комітети зі стійкості (Corporate Sustainability Committee), які здійснюють координацію діяльності корпоративної структури в частині корпоративної соціальної відповідальності або сталого розвитку на основі використання інтегрованої звітності;

2) Виокремлення майбутньої нової професії, пов'язаної з обробкою та інтерпретацією інформації з таких інтегрованих звітів та прийняття на їх основі управлінських, інвестиційних та позикових рішень зацікавленими користувачами. Оскільки тепер бухгалтери мають новий інструментарій для того, щоб відобразити стан та результати діяльності корпоративних структур, який також змінює базові засади самої облікової професії. Наприклад, М. Кінг та Дж. Еткінс, аналізуючи роль бухгалтерів в спасінні планети стверджують [10, с. 4], що внаслідок переходу від управління фінансовими показниками та їх наслідками до управління процесом створення вартості, тепер фінансовий директор (CFO) повинен бути відомий як CVO – головний керівник з управління вартістю (Chief Value Officer). Таким чином, впровадження інтегрованої звітності змінює традиційний підхід до збору, обробки та узагальнення інформації, а також її інтерпретації, сприйняття та прийняття рішень на її основі. В цілому це передбачає необхідність зміни стилю мислення бухгалтерів, відхід від орієнтації лише на фінансову сторону діяльності корпоративних структур та перехід до вартісно-орієнтованого підходу та інтегрованого мислення, які враховують не лише цілі корпоративної структури, а також і її роль (можливості та ризики) в навколишньому соціальному та екологічному середовищі.

Практика розкриття корпоративними структурами інформації про навколишнє середовище та інформацію соціального спрямування бере свої витoki з 1980-х років, коли така інформація додатково оприлюднювалась у складі корпоративних річних (фінансових) звітів. Починаючи з кінця 90-х років ХХ-го століття, в умовах значного зростання вартості акцій компаній, діяльність яких була пов'язана зі створенням інноваційних продуктів та Інтернетом, з активним поширенням концепцій постіндустріального суспільства та економіки знань, значного розвитку набула практика оприлюднення Звітів про інтелектуальний капітал, в яких відображались результати інтелектуальної та інноваційної діяльності корпоративних структур, а також їх можливості щодо здійснення такої діяльності, зокрема, інноваційні ініціативи та понесені витрати на дослідження та розробки. Подібна практика також поширилась в останні десятиліття на інформацію соціального спрямування, зокрема, окремі корпоративні структури, намагаючись акцентувати на свою важливу роль в прогресивному розвитку суспільства публікували окремі звіти про корпоративну соціальну відповідальність або розміщували таку інформацію на власних веб-ресурсах. При цьому, незважаючи на всі переваги оприлюднення такої інформації, у суб'єктів прийняття рішень виникала значна кількість зауважень та нарікань щодо таких нефінансових звітів, навіть, якщо вони і поєднували фінансову та нефінансову інформацію (наприклад, "Triple bottom line reporting" Дж. Елкінгтона (1997 р.)). Зокрема, щодо їх непорівнянності, нерелевантності відображуваної в них інформації, недостовірності та своєчасності її подачі. Окрім цього, такі відокремлені звіти з часом ставали все більш громіздкими і досить складно зрозумілими, що не дозволяло задовольняти наявні у стейкхолдерів інформаційні потреби, особливо в частині взаємозв'язку між стратегією, ризиками та різними видами капіталу організації, їх роллю у формуванні вартості тощо.

Існування вищенаведених проблем зумовило необхідність пошуку шляхів їх вирішення шляхом розробки концепції єдиного звіту, який би об'єднував як фінансову та нефінансову інформацію, так і розкривав би її не лише в контексті традиційних об'єктів обліку, а також і щодо соціальних, екологічних, інноваційних та етичних аспектів діяльності корпоративних структур, а також надавав уявлення про перспективи розвитку у майбутньому. Необхідність трансформації чинної концепції корпоративного звітування особливо актуалізувалась з виникненням значної кількості корпоративних скандалів в США та Європі, які усунули наявний скептицизм в наукових колах щодо необхідності здійснення змін. Як наслідок, на початку ХХ-го століття з'явилась значна кількість моделей (концепцій, систем, методологій), які намагались побудувати єдині теоретичні основи для формування єдиного звіту, який би включав фінансову та нефінансову інформацію, необхідну для прийняття рішень стейкхолдерами. Представники Інституту сертифікованих бухгалтерів Англії та Уельсу (ICAEW) у 2003 р. підсумували та проаналізували існуючі на той час розробки ("The Balanced Scorecard", "The Jenkins Report", "Tomorrow's Company", "The 21st Century Annual Report", "The Inevitable Change", "Inside Out", "Value Dynamics", "GRI", "The Brookings Institution", "ValueReporting™", "The Hermes Principles") [12, с. 23-65]. Проведений аналіз дозволив їм встановити, що жодна з існуючих моделей не є загальноприйнятною, між ними існують значні відмінності як в шляхах досягнення цілей, так і щодо цілей реформування чинної системи корпоративного звітування.

Серед вчених одним з перших питання необхідності формування нової моделі бухгалтерської звітності підняли С. Ді Піаза та Р. Екклз, яка на їх думку мала забезпечити підвищення корпоративної прозорості. Запропонована авторами тривірнева модель ("ValueReporting") передбачала [2, с. 36], що окрім першого рівня (всесвітніх стандартів фінансової звітності) та другого рівня (галузевих стандартів), на третьому рівні має розкриватись специфічна для кожної компанії інформація про стратегію, плани, підходи до управління ризиками, політики в сфері виплати винагород менеджерам, корпоративному управлінні, критеріях оцінки діяльності тощо. Фактично, запропонований третій рівень мав забезпечити підвищення рівня прозорості в корпоративних структурах за рахунок збільшення кількості елементів звітності, рівня її аналітичності та часового спрямування.

Вже у 2010 р. Р.Дж. Екклз разом з М.П. Кжусом в книзі "Один звіт: інтегрована звітність для сталої стратегії" [7] запропонували концепцію формування єдиного звіту для розкриття всієї необхідної для користувачів інформації про діяльність корпоративної структури, яка буде включати як фінансові, так і нефінансові показники, та буде називатись інтегрованим звітом. Вищенаведена пропозиція ґрунтувалась як на підходах вчених до підвищення корпоративної прозорості для різних видів стейкхолдерів, так і на наявній практиці окремих компаній, якими вже публікувались подібні інтегровані звіти. Так, зокрема в Південній Африці, з початку 2010 р. вступили в дію "Принципи звітності" (Кінг III, 2009 р.), розроблені під керівництвом М. Кінга, які вимагали від компаній, акції яких котирувались на Йоханнесбургській фондовій біржі, окрім фінансової інформації розкривати нефінансову інформацію за допомогою інтегрованих звітів, що стало першим в світі випадком інституціоналізації подібної практики в світі. Причиною встановлення таких вимог стало те, що в умовах глобалізації корпоративні структури, у випадку їх руйнування, зачіпають долі безлічі членів суспільства, внаслідок чого тепер вони повинні звітуватись не лише про свої фінансові показники, а й про свою роль в суспільстві та своє місце в його подальшому розвитку.

Подібні наукові публікації, окрім розвитку теоретичних напрацювань в даній сфері та удосконалення засад оприлюднення інтегрованої звітності корпоративними структурами, висунули вимогу щодо необхідності уніфікації подібних практик та їх стандартизації, що зумовлювало необхідність створення відповідних інститутів. Вже у 2010 р. був сформований Комітет з міжнародної інтегрованої звітності (IIRC) – глобальне об'єднання регуляторів, інвесторів, корпоративних структур, розробників облікових стандартів, неурядових організацій та об'єднань, тощо, основною метою якого було проведення реформування чинної концепції

корпоративного звітування. Таким чином, основною задачею створення IIRC було формування організаційно-методологічних засад для компаній, які намагаються оприлюднювати інтегровані звіти та вирішення проблем діяльності корпоративних структур, з якими вони зіткнулись в умовах глобалізації економіки та в умовах кризи чинної парадигми фінансової звітності. IIRC після випуску ряду дискусійних документів та рамкових концепцій, зокрема, документу “На шляху до інтегрованої звітності – з’єднуючи вартість у XXI-му столітті”, у 2012 р. було опубліковано Проект міжнародного формату інтегрованої звітності (<IR>) [5], в якому розкривались базові теоретичні засади формування інтегрованої звітності, орієнтація, візія та порядок організації інтегрованого звітування і презентації інтегрованих звітів корпоративними структурами.

Таким чином Проект <IR>, розроблений IIRC, та “Звіт про корпоративне управління для Південної Африки (Кінг III)” стали першими найбільш відчутними прикладами впливу вимог корпоративного управління на розвиток системи бухгалтерського обліку в XXI-му столітті, основною ціллю яких було формування нового інформаційного продукту (інтегрованого звіту), який би відображав діяльність корпоративної структури в необхідному для стейкхолдерів вигляді та який би в цілому забезпечував підвищення довіри до бухгалтерського обліку, як окремого соціально-економічного інституту.

Якщо “Звіт про корпоративне управління для Південної Африки (Кінг III)”, який у 2016 р. був представлений в оновленому вигляді як Кінг IV, описує теоретичні та методологічні засади формування інтегрованої звітності для компаній-емітентів, не акцентуючи уваги на форматі представлення інформації, то IIRC сформував цілісну концептуальну основу для формування інтегрованої звітності, що у 2013 році набула статусу міжнародного стандарту. Інтегрована звітність, виходячи з цього стандарту, є новою формою корпоративної звітності, яка має на меті створити цілісне уявлення для різних видів стейкхолдерів про результати діяльності корпоративної структури. На основі IIRC, який має на сьогодні представництва в 62 країнах світу (всі країни G20, 20 країн з ЄС та значна кількість країн, що розвиваються), було створено “<IR> Business Network” – об’єднання, до складу якого на початок 2020 р. входять більше ніж 1750 міжнародних учасників, які прагнуть удосконалити підходи до формування корпоративної звітності в сучасному динамічному світі.

В міжнародному стандарті інтегрованої звітності <IR> виділяються фундаментальні концепції, на яких базується інтегрована звітність: 1) Надання інформації про ресурси та взаємовідносини (капітали), які використовує і на які впливає організація; 2) Прагнення пояснити, як організація взаємодіє з зовнішнім середовищем і капіталами для створення вартості протягом короткострокового, середньострокового і довгострокового періоду [5, с. 6]. Виходячи з вищенаведених фундаментальних концепцій, а також провідних принципів складання інтегрованих звітів, наведених в міжнародному стандарті <IR>, можна виокремити основні відмінності, традиційної корпоративної фінансової звітності від корпоративної інтегрованої звітності (табл. 1).

Таблиця 1.

Відмінності традиційної корпоративної фінансової звітності від корпоративної інтегрованої звітності

<i>Характеристика</i>	<i>Чинна модель корпоративної фінансової звітності</i>	<i>Модель корпоративної інтегрованої звітності</i>
Система регулювання	IAS/IFRS, національні П(С)БО	Міжнародний стандарт з інтегрованої звітності (<IR>)
Базис для регулювання	Правило та принципо-орієнтований	Принципо-орієнтований
Методологічна спрямованість	Минуле, теперішнє	Минуле, теперішнє, майбутнє
Часова орієнтація звітності	Короткострокова (рік, квартал)	Коротко-, середньо- та довгострокова
Рівень аналітичності	Агрегована інформація	Високий рівень аналітичності та суттєвості інформації
Рівень релевантності інформації	Визначається регулюючими стандартами	Визначається інформаційними потребами стейкхолдерів
Методологічні засади	Імперативи та альтернативи	В залежності від інформаційних потреб стейкхолдерів
Форма презентації	У вигляді традиційних фінансових звітів	Базується на застосування сучасних технологій
Стиль мислення	В рамках виокремлених підрозділів	Інтегрований
Предмет звітності	Фінансовий, матеріальний та окремі складові нематеріального капіталу	Фінансовий, виробничий, людський, інтелектуальний, соціально-репутаційний, природничий
Вимірники звітності	Фінансові	Фінансові та нефінансові

Виділені відмінності (табл. 1) дозволяють констатувати, що використання інтегрованої звітності в якості інструменту корпоративного звітування дозволяє забезпечити формування цілісного бачення процесів створення вартості в корпоративних структурах, сфокусуватись на баченні, основних бізнес-моделях та стратегії її подальшого розвитку. Інтегровані звіти, побудовані із використанням інтегрованого мислення, спрямованого на відображення всіх можливих взаємозв'язків між факторами створення вартості та формування більш якісної інформації, дозволяють більш прозоро висвітлити діяльність корпоративної структури, забезпечити відповідальне управління бізнесом та просування концепції сталого розвитку, що в цілому сприяє як підвищенню ефективності системи її корпоративного управління, так і дозволяє створити необхідні передумови для ефективності прийняття середньо- та довгострокових інвестиційних та позикових рішень зовнішніми стейкхолдерами.

Найбільш визначальними з цих відмінностей, які зумовлюють необхідність удосконалення чинної системи організації бухгалтерського обліку, що реалізована в міжнародних (IAS/IFRS, GAAP US тощо) та національній (П(С)БО) моделях облікового регулювання, вважаємо наступні:

– Розширення кількості капіталів (активів) (від трьох в фінансовій звітності, до шести в інтегрованій) [3, с. 276], інформація про які повинна відображатись в інтегрованій звітності, як одна з вимог, що висувається розвитком глобалізованої економіки. Це зумовлює необхідність удосконалення елементів методології бухгалтерського обліку (рахунків, оцінки, звітності) для формування інформації про них;

– Розкриття інформації в розрізі шести виділених видів капіталу не лише за допомогою грошових, а також і за допомогою негрошових вимірників, що створює проблему порівнянності такої звітності та встановлення рівня її достовірності з позиції користувачів;

– Необхідність надання не лише ретроспективної та поточної інформації, наприклад, про справедливу вартість шести видів капіталу та взаємовідносин між ними, а також і перспективної, прогностичної та стратегічної інформації про вартість підприємства, а також інформації про цілі та ризики, які можуть стати актуальними в майбутньому;

– Переорієнтація з прибутку / збитку, як єдиного та основного результуючого показника діяльності організації за певний звітний період, до вартості корпоративної структури та факторів, що забезпечують її формування або руйнування.

Аналіз відмінностей моделі корпоративної інтегрованої звітності дозволяє констатувати, що її впровадження є відповіддю регуляторів облікової системи на зростаючі потреби суб'єктів корпоративного управління та зовнішніх стейкхолдерів з метою забезпечення надання їм необхідної інформації як про наявний стан корпоративної структури, так і про перспективи щодо створення нею вартості у майбутньому. Використання інтегрованої звітності корпоративними структурами, які мають оприлюднювати разом з фінансовими показниками також і інформацію про важливі для суспільства екологічні, соціальні, інноваційні та етичні аспекти своєї діяльності, фактично дозволяє інтегрувати їх діяльність в суспільство, відобразивши роль корпоративних структур у подоланні нагальних проблем, які на сьогодні стоять перед суспільством.

Проведений аналіз базових складових інтегрованої звітності, визначених в міжнародному стандарті <IR>, дозволяє сформулювати концептуальні засади інтегрованої звітності в корпоративних структурах, спрямовані на забезпечення належного рівня корпоративної підзвітності та прозорості (рис. 2).

Рис. 2. Концептуальні засади інтегрованої звітності в корпоративних структурах

Впровадження розроблених концептуальних засад (рис. 2) в практичну діяльність вітчизняних корпоративних структур сприятиме:

- більш чіткому та дієвому поєднанню системи корпоративного управління та інструментів додаткового розкриття облікової інформації за допомогою використання фінансових та нефінансових показників, посиленню узгодженості між такими показниками та підвищенню їх якості;

- підвищенню рівня підзвітності та прозорості в корпоративних структурах на основі врахування інформаційних потреб стейкхолдерів та формування цілісної корпоративної облікової політики;

- кращому розумінню процесів створення вартості, ідентифікації існуючих ризиків та можливостей подальшого розвитку, розумінню бізнес-стратегії корпоративної структури з боку стейкхолдерів, що сприятиме прийняттю більш ефективних інвестиційних та позикових рішень та ефективному перерозподілу капіталу в галузях економіки шляхом правильної оцінки високодохідних та малодохідних інвестицій;

- покращенню взаємовідносин керівництва та менеджменту корпоративної структури з її стейкхолдерами, покращенню внутрішньо-корпоративної співпраці і комунікації та підвищенню рівня довіри до інформаційної політики корпоративної структури;

- запровадженню і активному використанню концепції сталого розвитку в корпоративній структурі як її невід'ємної складової та цінності, інтеграції різних форм фінансових та нефінансових звітів в єдиному інтегрованому звіті, що в цілому сприятиме вирішенню глобальних соціально-економічних та екологічних проблем.

Висновки та перспективи. На сьогодні інтегрована звітність є одним із інструментів забезпечення прозорості корпоративного управління, оскільки дозволяє: 1) Підвищити його ефективність за рахунок покращення підзвітності та інтеграції корпоративної інформації; 2) Покращити розкриття інформації стратегічного спрямування, мінімізуючи інформаційну асиметрію між внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами; 3) Забезпечити відновлення довіри до облікової системи з боку зовнішніх стейкхолдерів та суспільства в цілому. Між інтегрованою звітністю та системою корпоративного управління існує взаємовплив, який реалізується через корпоративну інформаційну політику (наявність дієвих інститутів покращує практику розкриття) та через удосконалення корпоративних моделей прийняття рішень (забезпечується формування нових управлінських структур, виокремлення нових професій).

В результаті аналізу особливостей історичного формування концепції інтегрованого звітування виокремлено відмінності традиційної корпоративної фінансової звітності від інтегрованої звітності, що зумовлюють необхідність удосконалення чинної системи організації бухгалтерського обліку: 1) Розширення кількості капіталів, інформація про які повинна відображатись в інтегрованій звітності, 2) Розкриття інформації за допомогою грошових і негрошових вимірників; 3) Розкриття ретроспективної, поточної та перспективної, прогнозованої та стратегічної інформації про вартість підприємства; 4) Переорієнтація з прибутку до вартості корпоративної структури та факторів, як основної цілі функціонування корпоративної структури. На основі виділених відмінностей розроблено концептуальні засади інтегрованої звітності в корпоративних структурах, що забезпечують поєднання системи корпоративного управління та інструментів додаткового розкриття облікової інформації, посилюють підзвітність та прозорість в корпоративних структурах, покращують розуміння процесів створення вартості та стратегії розвитку, покращують взаємовідносини керівництва та менеджменту корпоративної структури з її стейкхолдерами, що сприяє її ефективній діяльності на засадах сталого розвитку.

Література.

1. Вакун О. В. Концепція інтегрованої звітності в системі бухгалтерського обліку. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. 2014. Вип. 3. С. 49-58.
2. Дипиаза С., Эклз Р. Будущее корпоративной отчетности. Как вернуть доверие общества. М.: Альпина Паблицер, 2003. 212 с.
3. Завалий Т. А. Клиентский капитал в интегрированной отчетности украинских компаний. Экономика и управление: социальный, экономический и инженерный аспекты: сборник научных статей I Международной научно-практической конференции. Брест: Издательство БрГТУ, 2018. С. 276-280.
4. Корягин М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності. Київ: Інтерсервіс, 2016. 276 с.
5. Международный стандарт ИО. URL: https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf
6. Eccles R. G., Spiesshofer B. Integrated Reporting for a Re-Imagined Capitalism. URL: https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/16-032_3860cfaa-ebd3-4d7e-ac9a-53272ca8cc2d.pdf.
7. Eccles R. G., Krzus M. P. One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy. Wiley, 2010. 240 p.
8. Franczak I. The relations between the quality of financial statements and corporate governance. International Journal of Management and Economics. 2019. Vol. 55 (2). P. 118-126.
9. Gleeson-White J. Six Capitals: The revolution capitalism has to have - or can accountants save the planet? Allen & Unwin, 2014. 368 p.

10. King M., Atkins J. Chief Value Officer: Accountants Can Save the Planet. Taylor & Francis Group, 2016. 138 p.
11. Legenchuk S. F., Polishchuk I. R. Organizational and methodical approaches to disclosure of income distribution in integrated reporting. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2017. Вип. 2 (37). С. 45-50.
12. New reporting models for business. Information for better markets initiative. London, ICAEW, 2003. 78 p.
13. Smith S. S. Integrated Reporting, Corporate Governance, and the Future of the Accounting Function. International Journal of Business and Social Science. 2014. Vol. 5, No. 10. P. 58-63.
14. Wang R., Zhou, Sh., Wang T. Corporate Governance, Integrated Reporting and the Use of Credibility-enhancing Mechanisms on Integrated Reports. European Accounting Review. 2019. Vol. 71. P. 1-33.

References.

1. Vakun, O. V. (2014), "The concept of integrated reporting in the accounting system", *Problemy teorii ta metodologii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu. Seriya: Bukhgalterskyi oblik, kontrol i analiz*, vol. 3, pp. 49-58.
2. Dipiazza, S. and Jekklz, R. (2003), *Budushhee korporativnoj otchetnosti. Kak vernut' doverie obshchestva* [The future of corporate reporting. How to restore public confidence], Al'pina Publisher, Moscow, Russia, P. 212.
3. Zavalij, T. A. (2018), "Client capital in the integrated reporting of Ukrainian companies", *Sbornik nauchnyh statej I Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [A collection of scientific articles of the I International scientific and practical conference], *Jekonomika i upravlenie: social'nyj, jekonomicheskij i inzhenernyj aspekty* [Economics and management: social, economic and engineering aspects], Izdatel'stvo BrGTU, Brest, Republic of Belarus, pp. 276-280.
4. Koriahin, M. V. and Kutsyk, P. O. (2016), *Problemy ta perspektyvy rozvytku bukhgalterskoi zvitnosti* [Problems and prospects of financial statements development], Interservis, Kyiv, Ukraine, P. 276.
5. International standard of IT, available at: https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf
6. Eccles, R. G. and Spiesshofer, B. "Integrated Reporting for a Re-Imagined Capitalism", [Online], available at: https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/16-032_3860cfaa-ebd3-4d7e-ac9a-53272ca8cc2d.pdf.
7. Eccles R. G., Krzus M. P. One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy. Wiley, 2010. 240 p.
8. Franczak I. The relations between the quality of financial statements and corporate governance. International Journal of Management and Economics. 2019. Vol. 55 (2). P. 118-126.
9. Gleeson-White J. Six Capitals: The revolution capitalism has to have - or can accountants save the planet? Allen & Unwin, 2014. 368 p.
10. King M., Atkins J. Chief Value Officer: Accountants Can Save the Planet. Taylor & Francis Group, 2016. 138 p.
11. Legenchuk, S. F. and Polishchuk, I. R. (2017), "Organizational and methodical approaches to disclosure of income distribution in integrated reporting", *Problemy teorii ta metodologii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, vol. 2 (37), pp. 45-50.
12. New reporting models for business. Information for better markets initiative. London, ICAEW, 2003. 78 p.
13. Smith S. S. Integrated Reporting, Corporate Governance, and the Future of the Accounting Function. International Journal of Business and Social Science. 2014. Vol. 5, No. 10. P. 58-63.
14. Wang R., Zhou, Sh., Wang T. Corporate Governance, Integrated Reporting and the Use of Credibility-enhancing Mechanisms on Integrated Reports. European Accounting Review. 2019. Vol. 71. P. 1-33.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2020 р.